

Emlékezés Kallós Lajosra (1819–1882), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjára
Remembering Lajos Kallós (1819–1882), Corresponding Member of the Hungarian Academy of Sciences

Kallós Lajos 1819. május 15-én született Borzován (Szatmár vármegye), a mai Nemesborzován, amely a Fehérgyarmati járásban fekszik, nemesi származású szülők gyermekeként. (Annak ellenére, hogy az egykorú források, így nekrológjai egyértelműen ezen szülőhelyet jelölik meg, a valamikori Gömör-Kishont vármegyében [ma Szlovákia] fekvő Szádvárborsa is – a maga szülőttének tartja). Szülei Kallós Áron és Károly Juliánna voltak. Nem tisztázott, hogy rokoni kapcsolatban álltak-e a Borzovai Kallós családdal, mindenesetre Kallós Lajos sohasem használt nemesi előnevet.

Korán árvaságra jutott, nem tudjuk, mely rokona viselte gondját gyermekkorában. Szülőhelyén végzett elemi iskolái után gimnáziumi és felsőbb tanulmányait a sárospataki református kollégiumban végezte. 1836-ban írta alá az iskolai törvényeket, midőn a felsőbb (akadémiai) osztályokba lépett és hallgatta a bölcséleti- és jogtudományokat. 1841 januárjában vált meg az iskolától, és 1842 júliusáig a beregi Musalyban gyakornokoskodott Dengeleghi Károly mellett, aki ekkoriban Széchenyi barátjának, gróf Károlyi Györgynek uradalmi ügyésze volt. Ezután Pesten folytatta jogi pályafutását, ahol három törvényszakon át Balassa Lajos, a királyi tábla helyettes jegyzője mellett dolgozott. Eközben készült ügyvédi vizsgájára, amelyet „*törvényes tudományának s ügyességének kitűnő jelét adva*” sikerrel tett le 1843 márciusában. 1845 áprilisában váltóügyvédi vizsgát tett Pesten. Ezután valószínűleg ügyvédketett, illetve ügyvédjelöltek vizsgára való előkészítésével is foglalkozott. Lehet, hogy ez a tevékenység ösztönözte arra, hogy első nyomtatásban megjelent munkáját kiadja.

A több mint 450 oldalas „Alapelvek a magyar polgári jogban” című kézikönyvét István főhercegnek ajánlotta. Ezen munka Kövy Sándor először 1800-ban megjelent *Elementa Jurisprudentiae Hungaricae* című művén, illetve annak magyar nyelvű változatán alapuló szerkezetben (Személyekről, Vagyoni jogokról, Ügyintézésről) tárgyalja a magyar magánjog anyagát, de könyve felépítése visszatükrözi Frank Ignácnak az anyagi magánjogra vonatkozó kettős felosztását (személyiek, vagyon) is. Kallós – nagy kortársaihoz hasonlóan – az anyagi magánjogtól elkülönítve tárgyalja az eljárásjogot. Leginkább Kövy nyomán exegetikus módszerrel dolgozza fel a joganyagot, s nagy teret szán a régi nemesi jog kifejtésének is. A könyv végén egy per folyamának végig követésével illusztrálja az eljárásjogi részben kifejtetteket. Midőn 1846-ban Bécsben időzött az akkoriban megjelent könyvet személyesen adhatta át a császárnak és több főhercegnek.

Ezt a munkáját 1848-ban egy másik követte, amely meglehetősen hangzatos cím alatt jelent meg: „Néhány lap az élet jogirataiból”, s amely a magyar felső bíróságok elvi jelentőségű határozatait gyűjtötte egybe és rendszerezte. A gyűjteményben megtalálható hozzávetőleg 2500 döntvény az 1769 és 1828 közötti időben született, egyetlen található 1847-ből. Kallós vélhetően Péterfalvi Molnár István nagy valószínűség szerint 1823–1824-ben kiadott *Sententiae excelsae curiae regiae...* című, a döntvényeket 1822-ig tartalmazó összeállítására és annak utólag, 1831-ig megjelent pótlékfüzetei alapján dolgozott. Nem tudjuk Kallós mennyiben végzett saját kutatómunkát a döntvényanyag feltárása érdekében. Az bizonyos, hogy a gyűjteményben mintegy 750 darab 1822 utáni döntvény található.

Ezt a munkát valószínűleg többször újra nyomták, mivel az Emich kiadó még 1860-ban is kínálta a napi sajtóban, mint olyan munkát, amely a jogfejlődés alapját képezheti, mivel a döntvények olyan gyakorlatot közvetítenek, „melyeket a nemzet élete megszentített, s valódi gyakorlati jogelvkül avatott fel.” Szerkezete, amely szakított a *Planum Tabulare* óta hagyományos döntvénytári szerkezettel a következő: I. rész – Általánosságok: 1) az ügy

személyei, 2) az ügy körüli cselekvények, 3) eljárásra általánosan. II rész – Különösségek: 1) személyi jogok, 2) vagyoni jogokra, különösen a) vagyonszerzés, b) vagyonvédelem.

A szabadságharc alatt, 1849 közepéig Kallós valószínűleg Pesten tartózkodott. Júniusban az esküdtszékek bevezetését szorgalmazó cikket írt a Pesti Hírlapba. Írása alapján Kallós az esküdtszék lelkes hívének mutatkozik az angol és észak-amerikai példák nyomán, az esküdtszék a „szabadság épülete” alapkövének tekintve, abban „a népfelség eszméjének megtestesülését” látva. Pátosztól sem mentesen szorgalmazza annak hazájában történő bevezetését és nem csak a büntető-, hanem a polgári eljárásban, s vágyaként fogalmazza meg, hogy „*legyünk Angolország s Északamerika után harmadik helyen a valósággal szabad népek sorában.*” Álláspontját egy támadó írással szemben angol példákat felhozva védte meg.

1849 közepén elutazott Pestről és ismerősökhöz Pilismarótra ment és csaknem két évig ott élt távol akarván maradni a közügyektől. Később ügyvédi tevékenységet folytathatott Esztergom környékén, de könyvei jogdíját is élvezte. Hivatalt vállalni nem akart, ismerősei elmondása szerint jogtanári pályára vágyott, azzal azonban, hogy pályázni nem kívánt egyik tanszékre sem.

Végül volt tanára, Gortvay János közbenjárására hívták meg Sárospatakra jogtanárnak. Az 1851. szeptember 23-án tartott egyházkerületi tanácsülés az újonnan szervezett ausztriai polgári és büntetőjog tanszékére rendes tanáruvá választotta meg. Állását novemberben foglalta el. Az általa itt tanított egyéb tárgyakról jelenleg nincs biztos információnk, valószínűleg a magyar magánjogot is oktatta. Itteni tanársága idején jelentette meg korábbi könyvei kiadójánál az osztrák polgári törvénykönyvről („Osztrák polgári jog elvei”) írott összefoglalását.

Ezen munkája kapcsán, amelyet „*az osztrák polgári jog elveinek világosítása végett*” adott sajtó alá 1852-ben, tehát annak magyarországi hatályba lépte (1853. május 1.) előtt, megemlítendő, hogy feltűnő módon nem a törvény szerkezetét követi (ezt kritikusan is a szemére vetették), hanem egy sajátos, általa felvázolt (az intézmény-rendszert tükröző) rendszerben (személyekről – javakról) kívánja bemutatni az osztrák kódex joganyagát. Az egyéni megközelítés különösen a kötelmi jog területén feltűnő, ahol a szerződéseket két nagyobb csoportra bontja és különböztet „*testvéries elveken alapuló*” és „*kölcsönös érdeken alapuló*” szerződések között. Az elsőbe a kölcsön, a haszonkölcsön, a letét és a társaság mellé a házassági szerződést is besorolja, utóbbiba az adásvétel, a bérlet, a csere és a szerencseszerződések kerülnek. Abból indulhatunk ki, hogy az osztrák magánjognak sikeresebb összefoglalásai is készültek abban az időben (Wenzel Gusztáv, Rácz Vilmos).

Kallós az 1852/53. tanév végével lemondott pataki tanári állásáról és elfogadta a debreceni Kollégium által felkínált jogtanári állást. Feltételezhetően a jobb anyagi ellátás, illetve a pataki tanintézet viszonylag rendezetlen viszonyai is arra készítették, hogy Debrecenbe költözzön. A pataki rector jelentése szerint távozása „*mély sebet ejtett a jogakadémián.*” Hűségesebb jellemét bizonyítja azonban, hogy sárospataki kapcsolatait soha sem szakította meg, hiszen élete végéig fizette az ottani tanári nyugdíjat.

Kallós tehát 1853-ban a debreceni Református Kollégium jogtanára lett, alkalmazása jelentős szerepet játszott a debreceni jogászképzés szabadságharc utáni újra indításában. A szabadságharc leverése után ugyanis, egy 1850-ben kiadott rendelet a magyarországi jogakadémiák átszervezésével kapcsolatban előírta, hogy az egyházi fenntartású jogakadémiákon is kétéves tanfolyamokat kell szervezni, és legalább négy tanárt kell foglalkoztatni a tételesen felsorolt kötelező tantárgyak oktatására. Egyéb feltételek megvalósulása mellett, csak ebben az esetben ismeri el az állam nyilvános jogakadémiának az intézményt. A debreceni Kollégium jogi tanfolyama előírásoknak megfelelő jogakadémiává alakítása hosszas és nagy anyagi áldozatokat követelő előkészítő munka után 1853 nyarán hozta meg az eredményét, mikor is megvalósulhatott a négy professzor (köztük Kallós Lajos) alkalmazása, aminek köszönhetően 1853 novemberében az immár jogakadémiává minősített

debreceni intézménynek megadták a nyilvánossági jogot. Kallós és professzor társai 1854 februárjában tették le a hivatali esküt. Kallós ezzel a negyedik önálló jogi tanszék oktatója, a magyar magánjog és a kereskedelmi- és váltójog előadója lett.

Jogtanári tevékenységét azonban alig három év után fel kellett függesztenie. Ugyanis a kormányzati részről néhány év múlva megnyilvánuló újabb kívánságok (további tanszékek alapítása, három éven át tartó tanulmányi idő, osztrák jogi tárgyak német nyelvű oktatása) teljesíthetlensége miatt az egyházmegyei közgyűlés 1856 októberében kimondta a jogakadémia működésének megszüntetését. A jogászprofesszorokat, így Kallóst is a teológiai karhoz osztották be, ahol Kallós történelmet és latint volt kénytelen tanítani az elkövetkező majdnem öt évben.

Ezen idő alatt jogi irodalmi munkássága is nagyobb lacunát mutat. Ebből az időszakból ugyanis csak két olyan írása ismert, amelyekkel nem a jogászok, hanem a műveltebb református hívek érdeklődését célozta meg. A Révész Bálint által szerkesztett *Egyházi Könyvtár* 1858-as és 1860-as füzetében megjelent két rövidebb írása közül az elsőben (*Rövid áttekintés...*) hívő hevülettel veszi számba azokat a törvényeket, amelyek a 16. századtól 1791-ig a protestáns hívők helyzetét szabályozták Magyarországon. A második írás az ószövetségi zsidó nép vallási törvényeinek legfontosabb elveit tekinti át. Véleménye szerint a vallásosság, az erkölcsiség, az emberszeretet, az igazság, az emberek közötti megkülönböztetés tilalma és a szólásszabadság tekinthetők a legfontosabb beazonosítható alapelveknek.

Jogi oktatói munkájához csak 1861-ben térhetett vissza. 1860-ban, a politikai körülmények változását felismerve az egyházkerület újra lehetőséget látott a kétéves jogakadémiai oktatás visszaállítására, és ebben jelentős szerepet szántak a két ekkorra megmaradt jogtanár egyikének, Kallós Lajosnak is. Az előadások 1861 őszén kezdődtek meg, és a jogakadémia egy hároméves tanterv alapján 1864-ben a nyilvánossági jogot is visszakapta és 1874-ig három tanárral működött. A jogi oktatási reform nyomán utóbb, az 1875/76. tanévtől a jogakadémia („*állam által is elismert nyilvános jog- és államtudományi kar*”) hat rendes tanárral, négy évfolyamon működött nem mindig az állami előírásoknak megfelelően és nem kis feszültségek között.

Kallós Lajos megélte ezeket a nyugtalan és sok bizonytalanságot is hordozó évtizedeket, s töretlenül végezte tanári munkáját, mint az első jogi tanszék professzora. A korabeli tanrendek tanúsága szerint '60-as években magyar magánjogot és jogtörténetet, valamint magyar büntetőjogot, bányajogot és osztrák büntetőjogot, s végül polgári törvénykezési jogot oktatott heti 10-12 órában mindhárom évfolyam hallgatói számára. Az 1870-es évek második felétől fő feladata a magyar magánjog, a törvénykezési eljárás peres és perenkívüli ügyekben, illetve a telekkönyvi rendszer és eljárás előadása lett, de tartott összehasonlító jogi speciális kollégiumokat is, ahol a magyar és angol jogrendszer jellegzetességeivel foglalkozott.

A debreceni jogászképzés újbóli újraindítása meghozta Kallós publikálási kedvét is, igaz ekkoriban megjelent fontosabb munkái inkább a korábbiak átdolgozásainak tekinthetők. Elsőként az első változatában 1848-ban megjelent döntvénytárat jelentette meg újra Debrecenben, Telegdi Lajosnál, 1862-ben. Mint említettük az eredeti gyűjtemény valószínűleg keresett lehetett, hiszen a '60-as évek elején is úgy hirdették, hogy az nem más mint „*az említett ítéletekből folyó jogelvek előadása, s a jogviszonyoknak 1848-bani átalakultára tekintettel szerkesztve.*” Utóbbi kitétel már csak azért sem lehet igaz, mivel Kallós csak nehezen vehette figyelembe az első kiadásnál a '48-as jogalkotás eredményeit. Ugyanakkor cáfolnunk kell azt a közkeletű állítást is, amely abból indul ki, hogy Kallós „*az 1848–1861. évi átmeneti időre és korábbi joganyag nagymértvű megnövekedésére tekintettel*” átdolgozva adta volna ki újonnan döntvénygyűjteményét 1862-ben. Annak ellenére, hogy az előszóban azt állítja, hogy az „*ősiségi, jelesül zálog, örök bevallás, és jogpörökre vonatkozó, ugy szintén az urbéri kérdéseket*

érdeklő ítéleteket, mint a melyek jogunk átalakulása által immár történelmi érdekűekké váltak, kihagyhatóknak vélem,” a két változat összehasonlításából csak az a következtetés vonható le, hogy a döntvénytár két kiadása alig tér el egymástól. Még az oldalszámozás, a nyomtatási kép és a sajtóhibák is megfeleltethetők egymással. A jogtörténeti közvélekedéssel ellentétben az új változatban semmiféle kiegészítésnek nincsen nyoma. Az 1862-es változatban – hasonlóan a korábbi munkához – csak egy-egy döntvény található a ’30-as és ’40-es évtizedből, egyetlen sincs azonban az ’50-es évekből.

Kallós 1861 után – valószínűleg oktatói munkája igényeiből is fakadóan – visszatért a magyar magánjog tanulmányozásához és elhatározta, hogy 1846-ban megjelent zsenyéjét átdolgozva nagyobb összefoglalást készít. Az új változat elkészítéséhez a fokozatos, füzetenkénti kidolgozás útját választotta, s az első füzet már 1861 végén megjelenhetett (A magyarhoni polgári jog elvei a joggal foglalkozóknak, különösen a jogpályára készülőknek). A korabeli bibliográfiák szerint a sorozat 1864-ben zárult. A már eredetileg is folyamatos lapszámozással készült füzeteket, aztán Telegdi nyomdász 1865-ös dátummal egy csaknem 1300 oldalas köteté állította össze. Ezen kötet 1866 januári keltezésű előszava szerint Kallós az 1848 után bekövetkezett jelentős változások és az osztrák jog időleges hatályban léte által előidézett új körülmények miatt akar először is hű képet adni a jelen jogállapotáról, arról hogy az 1848 előtt hatályban lévő jog mennyiben változott az ideiglenes törvénykezési szabályok és más jogszabályok által; másodsor meg kívánja vizsgálni, hogy a régi jogi megoldások közül melyek azok, amelyek a jövő magánjogi jogrendjének alapjául szolgálhatnak; harmadrésben pedig azt a célt tűzi ki, hogy a magánjogi szabályokat más jogágak „intézményeitől” elkülönítve tárgyalja. A korábbi változathoz hasonló, de meglehetősen következtelen szerkezetben, jóval nagyobb terjedelemben dolgozza fel a személyi jog és a vagyoni jog anyagát, láthatólag elhagyva a korábbi változatban következtelen elkülönített eljárásjogi részt. Különösen a könyv utolsó részén érhetők tetten annak nehézségei, hogy a szerző füzet-sorozatként adta ki munkáját és a kötet szerkesztésre nem volt igazán ideje: a vagyoni jogot látszólag lezárja a szerződések tárgyalásával, utána azonban különböző keresettípusokról, a végrehajtásról, az elévülésről és a birtokról értekezik a tartalomjegyzék által sem jelzett fejezetekben. Ezen munkáját a korabeli összefoglalások fényében meglehetősen nehezen használható, szerkezetében konzervatív, a korabeli külföldi magánjogtudomány eredményeit negligáló kísérletnek tekinthetjük.

Kallós a ’60-as évek elején széleskörű ismertségre tehetett szert, ezért nem okozott meglepetést, hogy akadémikusnak jelölték. Meglepetést inkább az ajánló személye jelentett, aki nem volt más, mint Lonovics József kalocsai érsek, akivel – levélváltásaikból kitűnően – Kallós református jogtanárként is meglehetősen jó személyes kapcsolatot ápolt. Lonovics egyik Kallósra címzett megnyilatkozása szerint „*az academia önmagát tisztelte meg, midőn Kegyedet, úgy a tanszéken, mint a jogirodalom terén szerzett kitűnő s honszerte magasztalt érdemeinél fogva tagjainak sorába sietett iktatni.*” Levelező taggá való megválasztására 1863. január 13-án került sor. Későbbi méltatója (Szentpéteri Kun Béla) szerint „Kallós valóban komoly tudós volt és a Magyar Tudományos Akadémia méltán tüntette ki tagságával.”

„A törvények tiszteletéről” című székfoglaló értekezését 1864. február 15-én olvasta fel Tóth Lőrincz. Ebben Kallós kifejti, hogy a törvények Istentől erednek, aki meghatározta azon rendet és szabályokat (tulajdonképpen a törvényeket), amelyek szükségesek a teremtmények fennmaradásához. Az ésszerű és Istennek tetsző törvények felismerése a bölcsek feladata az állam és annak tagjai jóléte biztosítása érdekében. A törvények szükségesek a közösségek fennmaradásához és békés egymás mellett élésükhöz. A törvények eredetük és szükségességük miatt állandó és kölcsönös tiszteletet érdemelnek. A törvények tisztelete azonban nagyon sok okból sérülhet, amelyek lehetnek külső és belső okok, amelyeket azonban orvosolhat a vallás és a jó erkölcs, a tudomány és a munka, az erény és a becsület elvének fenntartása, a régi szokások és „*intézmények iránti kegyeletesség,*” a helyes irányba vezetett növekedés. A

törvények tisztelete azonban csak akkor várható el, ha azok az igazság és egyenesség elveivel és a nemzet szellemével és szükségleteivel egybecsengenek. A *Budapesti Szemle* kritikusa nem fogadta különösebb jóindulattal a kifejtett gondolatokat: „*Avult kiindulási pont, rég elcsépelet eszmék, iskolás modor*” – írta. Egy másik álláspont szerint értekezése alapján Kallós „*inkább erkölcsstanár mint jogász s inkább theologus mint államtudós*” és „*általában [sic!] az értekezés csak vége felé emelkedik egypárszor azon színvonalra, hol a hazai törvénytudomány ismert bajnokai állanak.*”

Kallós – miután még egy könyvatos jegyzetet készített az osztrák büntetőjogról 1865-ben – már nem írt jelentősebb jogtudományi művet. Az *Akadémiai Almanach* tanúsága szerint előadásaihoz készíthetett különböző jegyzeteket az elkövetkező években. A jogi nézeteiben konzervatív, de pontos és kötelességtudó tanár, akit kortársai „*a tudomány remetéje*”-ként tiszteltek, több nagyobb lélegzetű munkát is tervezett az elkövetkező másfél évtizedben, de nyomtatásban más csak egy publicisztikája jelent meg a protestáns jogakadémiák védelmében, az 1874-es jogoktatási reform körüli viták időszakában. Háromrészes cikksorozatában nem annyira a jogoktatás szervezeti és szakmai kérdéseivel foglalkozik, mint a protestáns autonómia patetikus körmondatokba öntött védelmével, amely autonómia sarkalatos kérdésének tekinti a saját iskolák fenntartásának a lehetőségét, az azokban uralkodó sérthetetlen „*tanítás és tanulás szabadságát.*” A jogoktatási reformban a túlzott állami beavatkozást féli és „*megbecsülhetetlen kincset*” lát abban, hogy a protestáns egyházak jogi tanintézeteket tarthatnak fenn, és azokban terjeszthetik a szabadságukat fenntartó „*jogintézmények, törvények és jogelvek*” lényegét.

Kallós az 1870-es években pusztán egy alkalommal lépett a tudományos közvélemény elé, midőn 1874. március 9-én „*A kamatkérdésről*” című előadását Nyáry Albert báró felolvasta a II. osztály ülésén. Ebben az előadásban Kallós erkölcsi és közgazdasági érveket felvonultatva az uzoratórvény visszaállítása mellett emelt szót. Angol és francia kora újkori és újabb szabályozási példák felemlítése után azt állapította meg, hogy kamat mértékének megállapítását csak olyan társadalmakban lehet a felek szabad megállapodására bízni, ahol kereskedelem és ipar virágzik. Ahol viszont a gazdasági fejlődés lassú, az anyagi jólét nem ért el egy viszonylag magas szintet és kevés a hitelképesek száma, ott nem szabad a felek szabadságára bízni a kamatmérték meghatározását, mert az jelentős veszélyeket hordoz magában. Így Magyarországon, ahol az ipar és a kereskedelem alacsony fejlettségű, s ennél fogva a kölcsönt biztosítani képesek száma csekély, nagy veszélyt hordozna a kamatmeghatározás szabadságát hirdetni és azt elfogadni.

Kallós Lajos kétszer nősült, 1858-ban Budai Amáliát, s annak halála után két évvel Budai Antóniát vette feleségül, azonban gyermekei nem voltak.

1882 nyarának végén, életének 64. évében szélhűdés érte és kétheti szenvedés után halt meg, 1882. szeptember 2-án. A debreceni Nagytemplomban Könyves Tóth Mihály lelkész, a sírjánál pedig Balogh Ferenc akadémiai igazgató búcsúztatta az akkori Czegléd utcai temetőben.

Kallós halálhírét az Akadémia 1882. november 27-én tartott teljes ülésén jelentették be, ahol a fájdalmas részvét kifejezése mellett felhívták „*a II. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.*” Ma már nem ismert okok miatt azonban az emlékbeszéd megfogalmazására és felolvasására nem került sor.

Kallós Lajos művei

Alapelvek a' magyarhoni polgárjogban Kövy S. szerint rendszeresítve, példákkal fölvilágosítva, és egy pörirati példánnyal ellátva. A' joggal foglalkozók-, 's különösen jogpályára készülőknek, Pest 1846; Néhány lap az élet jogirataiból a magyarországi

főtörvényszék ítéleteinek alapján, tekintettel a jelen idő viszonyaira, Pest 1848; Néhány szó az eskütszékekről, Pesti Hirlap, 1849. jún. 20. 165–166; Eskütszék, Pesti Hirlap, 1849. 1849. jún. 30. 202–203; Osztrák polgári jog elvei. Az újabb jogeszmék szerint rendezve s felvilágosításokkal ellátva, Pest 1852; Rövid áttekintés a magyarországi protestáns egyház élete fölött, az erre vonatkozó törvények szerint, in: Révész Bálint (szerk.): Egyházi könyvtár a magyar reformált vallású nép számára, I. évf. 2. f. Debreczen, 1858, 66–80; Ó-szövetségi nép vallási és polgári törvényeinek fő vagy sarokpontjai. Egyházi könyvtár a magyar reformált vallású nép számára, II. évf. 4. füzet. 1859–60. 79–98; Magyarországi főtörvényszék ítéleteinek gyűjteménye a mostani időkig. A különböző tárgyak szerint rendezve, a jog közelebbi átalakulásaihoz alkalmazva, s a bennök kifejtett jogelveket megismertetve, bírák, ügyvédek s általában minden a jog terén munkálkodóknak, Debreczen 1862; A magyarhoni polgári jog elvei a joggal foglalkozóknak, különösen a jogpályára készülőknek. Második ujonan átdolgozott és az újabb törvényekhez s ideigl. törvénykezési szabályokhoz alkalmazott kiadás, I-XI. füzet, Debreczen 1862–1864; A törvények tiszteletéről, Magyar Akadémiai Értesítő, A philosophiai, törvény és történettudományi osztályok közlönye, 1864, 2. sz. 295–342; Az osztrák büntetőjog ismerete, iskolai tanulmányul és használatra, Debreczen 1865; A magyar polgári jog alapelvei, vagy a magyarhoni polgári jogtudomány alapjait képező elvek és szabályok értelmezése és világosítása, a jogtanulmányozás elősegítésére irányzott módok tekintetben tartásával. Második ujonan átdolgozott s az újabb törvényekhez, és ideiglenes törvénykezési szabályokhoz alkalmazott kiadás, Debreczen 1865 és A protestáns jogtanintézetek Magyarországon, Evangyéliomi Protestáns Lap, 1875. márc. 19. – ápr. 2. 108–110, 119–120, 127–128.

Felhasznált irodalom

Némethy Károly: Emlékbeszéd Kallós Lajos jogtanár, Magyar Tud. Akad. levelező tag felett (Elhangzott a „Debreczeni Jogász Önképző-kör” 1882. évi október hó 1-én tartott közgyűlésén), Debreczen 1882; Balogh Ferenc: Beszéd Kallós Lajos sírjánál, Debreczeni Protestáns Lap, 1882. szept. 15. 246; Kallós Lajos vázlatos életrajza, Debreczeni Protestáns Lap, 1882. szept. 15. 247–248; Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái, 5, Budapest 1897, 856–857; Márkus Dezső (szerk.): Magyar jogi lexikon, IV, Budapest 1903, 524–525; Balogh Ferenc: A Debreceni Jogakadémia keletkezése, fejlődése és a jogászfűjúság, Debreczen 1905; Kenyeres Ágnes (szerk.): Magyar életrajzi lexikon, I, Budapest 1967, 843–844; Markó László (szerk.): Új magyar életrajzi lexikon, III, Budapest 2002, 881–882; Koi Gyula: Kúriai döntvénytárra való előfizetési felhívás – Könyvészetileg ismeretlen 19. századi egyleveles latin nyelvű magyarországi jogi nyomtatvány (Szövegközlés), Jogtörténeti Szemle, 2008, 4. sz. 45–48 és Magyar Balázs Dávid: Az alföldi rónának világító lámpása... A jogtanítás története a Debreceni Református Kollégiumban 1742-1914. (Kézirat – megjelenés alatt)

Szabó Béla
tanszékvezető egyetemi tanár
Állam- és Jogtudományi Kar
Debreceni Egyetem
Debrecen
e-mail: szabo.bela@law.unideb.hu